

În atenția

Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale

Domnului George Turtoi, secretar de stat

Doamnei Daniela Rebeca, director, Direcția Programare

Agenției Naționale pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit

Doamnei Ecaterina Roșu, director, Direcția Coordonare Programe

Domnului Bobe Iulian, director, Direcția Asistență tehnică și LEADER

Ministerului Fondurilor Europene

Domnului ministru Eugen Teodorovici

Doamnei Mihaela Toader, director general, Direcția Programare

Patrimoniul în cadrul Programului Național pentru Dezvoltare Rurală 2014-2020

Contribuții ale unor organizații și specialiști din domeniul patrimoniului pe marginea documentului aflat în consultare publică — varianta martie 2013

Stimate doamnă / Stimate domn,

În contextul programării fondurilor europene nerambursabile pentru perioada 2014-2020 prin intermediul Programului Național pentru Dezvoltare Rurală, o serie de organizații și specialiști din domeniul patrimoniului vă transmitem câteva propuneri pentru a fi discutate și integrate în textul documentului PNDR 2014-2020.

Propunerile sunt formulate pentru a susține un ansamblu de activități concrete și eficiente de protejare, promovare și valorificare a patrimoniului de interes local din zonele rurale. Considerăm că prin protejarea și valorificarea patrimoniului din zonele rurale ne asigurăm nu doar continuitatea identităților locale, regionale și naționale a României, dar putem contribui cu adevărat la folosirea durabilă a resurselor pentru dezvoltare — obiectiv european al Politicii de coeziune pentru 2020 - dar și pentru o economie locală diversificată, inclusiv prin sectorul cultural.

Observațiile noastre privesc natura patrimoniului finanțabil, solicitanții eligibili și tipul de intervenție asupra patrimoniului. Cu privire la prima mențiune, citind documentul PNDR 2014-2020 aflat în dezbatere pe site-ul MADR, observăm că în descrierea aspectelor concrete legate de finanțarea patrimoniului se are în vedere doar patrimoniul construit sau așezămintele monahale fără a exista vreo referire la patrimoniul mobil, colecții muzeale, patrimoniul imaterial sau patrimoniul natural. În legătură cu cel de-al doilea punct, nu se prevede absolut deloc eligibilitatea intervențiilor pentru proiecte de valorificare a patrimoniului de interes local din mediul rural pentru perioada 2014-2020.

Considerăm că există multe contradicții în fișa submăsurii 7.6 cu ceea ce rezultă din prezentarea evaluării situației din mediul rural, a analizei SWOT, a identificării nevoilor și descrierii strategiei din documentul PNDR 2014-2020. Cu alte cuvinte, deși în prezentarea programului se susține importanța patrimoniului cu cele trei componente majore - patrimoniul material, imaterial și natural - la descrierea propriu-zisă a submăsurii specifice patrimoniului: **Submăsura 7.6 Investiții asociate cu protejarea patrimoniului cultural** sunt prezentate foarte limitativ iar cheltuielile eligibile sunt doar pentru patrimoniul construit de clasă B sau așezămintele monahale, fără a se preciza că și acestea trebuie să fie obiective de patrimoniu.

De asemenea, în ce privește (lipsa) eligibilității acțiunilor de valorificare a patrimoniului, amintim faptul că în cazul patrimoniului cultural din grupa A, de interes național, a celui din grupa B din mediul urban și a patrimoniului UNESCO, care sunt finanțate prin FEDR se sprijină, conform Programul Operațional Regional 2014-2020 restaurarea, protejarea dar și valorificarea patrimoniului. În schimb, în propunerea pentru PNDR 2014-2020, prin FEADR, se propune exclusiv investiția pentru "păstrare, conservare și renovare" fără a continua și cu posibile investiții de valorificare a patrimoniului.

În această situație, propunerile pe care vi le supunem atenției sunt:

1. Considerăm necesară introducerea unui capitol care să evidențieze diversele forme ale patrimoniului de interes local din mediul rural, cu atenție la folosirea terminologiei contemporane relevante, care semnifică noi realități în domeniu, cum ar fi: zonă/arie protejată, obiectiv/peisaj cultural, mediu istoric, parc natural, etc. Solicităm includerea drept **eligibile la finanțări în noul PNDR 2014-2020 a tuturor formelor de patrimoniu existent în mediul rural:**

- construit (obiective de patrimoniu de clasă B din spațiul rural);
- mobil (colecții muzeale, obiecte artizanale, obiecte meșteșugărești, de gospodărie, articole de îmbrăcăminte, accesorii vestimentare , decorațiuni etc);
- imaterial;
- natural.

2. Propunem considerarea ca eligibile a proiectelor de **valorificare a patrimoniului** cultural și natural în toate formele acestora și a **educației prin patrimoniu**, cât și a ONG-urilor drept promotori/solicitanți de fonduri din PNDR 2014-2020 drept eligibile pentru astfel de proiecte.

Considerăm că prin valorificare nu trebuie înțelese doar activitățile și măsurile turistice, ci o gamă mai largă de acțiuni, precum evenimente culturale, expoziții, festivaluri, școli de vară, ateliere și seminarii, tabere tematice, activități de refuncționalizare a spațiilor, crearea de ateliere de lucru pentru diverse activități cu scopuri diferite, de la repunerea în uz a obiectivelor de patrimoniu din mediu rural cu scop muzeistic, comunitar, cultural, economic, până la cunoașterea și protejarea patrimoniului local, competitivitate economică, coeziune socială, educație și beneficii economice în spațiul rural. De asemenea considerăm necesară recunoașterea voluntariatului pentru patrimoniu drept un mecanism eficient de conservare și protejare a patrimoniului, testat în toate țările Uniunii Europene și cu experiențe semnificative și în România.

3. Propunem ca **așezămintele monahale să fie eligibile doar dacă sunt obiective de patrimoniu**, altfel înțelegându-se că orice așezământ monahal poate accesa fondurile dedicate patrimoniului.

Vă trimitem în continuare o analiză, pe textul documentului PNDR 2014 - 2020, a celor enunțate mai sus, pentru a ne susține observațiile și propunerile. Faptul că în cadrul analizei generale se susține importanța unei viziuni complete asupra inițiativelor pentru patrimoniu, atât cultural, material, imaterial cât și natural, ne dă speranța că se va reuși armonizarea măsurilor efective propuse cu viziunea pozitivă asupra rolului patrimoniului din mediul rural pentru societate, economie și comunități, așa cum este prezentată și analizată în SWOT dar și în domeniile de intervenție din documentul PNDR 2014 2020 aflat în dezbatere publică pe site-ul MADR.

Situația finanțărilor pentru patrimoniul rural în noul PNDR 2014-2020

Analiză pe textul documentului transmis comisiei de către MADR, versiunea martie 2014, aflat în dezbateri publice la adresa: <http://www.madr.ro/ro/programare-2014-2020-pndr.html>, secțiunea "documente de programare"

Vă supunem atenției următoarea situație a viitoarelor finanțări pentru patrimoniul din mediul rural, prin fondurile europene, în noul PNDR 2014 - 2020.

Întâlnim, în textul documentului, mai multe contradicții și lipsuri, astfel :

1. La pagina 14 din capitolul "**Calitatea vieții în zonele rurale**", se menționează că patrimoniul cultural material și imaterial reprezintă o importantă sursă de dezvoltare locală. De asemenea este specificat faptul că "**în mediul rural românesc, accesul locuitorilor din sate și comune la cultură este limitat, comparativ cu accesul celor din mediul urban**".

2. La pagina 15 din capitolul "**Dezvoltare și guvernare locală**", se menționează că "Muzeele, așezămintele culturale, bibliotecile, cinematografele, radioul, televiziunea și internetul sunt căi de transmitere și conservare ale patrimoniului cultural"

3. La pagina 24, capitolul "**Puncte tari - Situația socio-economică a mediului rural**", este din nou prezentat patrimoniul sub toate formele sale "**Patrimoniul cultural material și imaterial și patrimoniul natural bogat și divers**".

4. La pagina 27, capitolul "**Oportunități - Situația socio-economică a mediului rural**", se menționează "**Continuarea sprijinului financiar pentru protejarea, conservarea și valorificarea resurselor locale (moștenire culturală, patrimoniu natural), ca bază pentru o dezvoltare rurală sustenabilă.**"

5. La pagina 58, subcapitolul "**23 Patrimoniu local conservat**", care face parte din capitolul **4.2 Identificarea nevoilor**, sunt prezentate:

Priorități/Domenii de intervenție acoperite:

Prioritatea 6 / Domeniul de intervenție 6b

Obiective orizontale acoperite:

Inovare Descrierea nevoii:

"Satele românești reprezintă importante centre culturale, adăpostind un bogat patrimoniu și un mod de viață bazat pe valori tradiționale. Totuși, nevoia ca satele românești să utilizeze cu succes aceste resurse unice în avantajul economic al populației nu este valorificată suficient. Cu toate că tradițiile și obiceiurile sunt influențate de poziția geografică a zonei și de prezența resurselor naturale, identitatea culturală nu este definită doar de simpla lor amplasare. Păstrarea și conservarea moștenirii rurale sunt esențiale pentru dezvoltarea turismului rural, etno-folcloric, cultural, ecologic, gastronomic, etc., reprezentând o posibilitate de promovare a satelor românești cu efect pozitiv pentru populația locală. Este nevoie de integrarea acțiunilor care să contribuie la promovarea și conservarea tradițiilor locale prin intermediul strategiilor de dezvoltare locală în vederea conservării moștenirii rurale."

Cu toate acestea și fără a susține cele exemplificate mai sus (din documentul PNDR 2014-2020), realitatea finanțărilor eligibile, din cadrul Submăsurii 7.6 specifice patrimoniului, exprimă cu totul altceva, foarte restrictiv, trunchiat, răpind orice șansă a proiectelor culturale de amploare, integrate, coerente, esențiale pentru dezvoltarea culturală a spațiului rural.

Chiar dacă în prezentarea evaluării, analizei SWOT, identificării nevoilor și descrierii strategiei (precum am arătat în paragrafele de mai sus, extrase din documentul programatic 2014 - 2020), se susține patrimoniul cu cele trei componente majore: patrimoniul material, imaterial și natural, la descrierea propriu-zisă a submăsurii specifice patrimoniului - **Submăsura 7.6. Investiții asociate cu protejarea patrimoniului cultural - pag. 191** cheltuielile eligibile sunt prezentate limitativ, doar pentru patrimoniul construit iar celelalte lipsesc cu desăvârșire:

Analiză pe text:

"Descrierea acțiunii:

Această sub-măsură va oferi sprijin financiar pentru protejarea obiectivelor de patrimoniu cultural de interes local, inclusiv așezăminte monahale. Investițiile vor avea un impact pozitiv asupra turismului local și vor ajuta la stimularea dezvoltării mediului de afaceri local.

Sprijinirea conservării patrimoniului local și a tradițiilor are drept scop stimularea activităților de turism rural, dezvoltarea mărcilor locale, precum și menținerea tradițiilor și a moștenirii spirituale contribuind astfel la atractivitatea zonelor rurale.

Tipul sprijinului:

În cadrul sub-măsurii, sprijinul va fi acordat investițiilor corporale și necorporale pentru :

1 Restaurarea, conservarea și accesibilizarea patrimoniului cultural imobil de interes local (clasa B) DI 6B*

2 Restaurarea, conservarea și accesibilizarea așezămintelor monahale

(6B) *6B = domeniul de intervenție

Observăm că descrierea acțiunii și sprijinul se acordă doar pentru patrimoniul construit sau pentru așezăminte monahale fără a exista vreo referire la patrimoniul mobil, colecții muzeale, patrimoniul imaterial, patrimoniul natural. De asemenea nu există niciun fel de sprijin pentru proiecte de valorificare a patrimoniului.

În continuare sunt prezentate cheltuielile eligibile:

"Cheltuieli eligibile (pag 192):

Cheltuielile eligibile pentru aceste tipuri de investiții sunt limitate la:

(a) restaurarea și conservarea clădirilor/monumentelor din patrimoniul cultural imobil de interes local de clasa B, inclusiv punerea în conservare a obiectivului prin intervenții de urgență;

(b) construcția, extinderea și/sau modernizarea drumurilor de acces către așezămintele monahale și/sau obiectivele de patrimoniu de interes local;

(c) restaurarea, conservarea și/sau dotarea așezămintelor monahale;

(d) costurile generale în legătură cu cheltuielile prevăzute la literele (a), (b) și (c) privind onorariile pentru arhitecți, ingineri și consultanți, onorariile pentru consiliere privind durabilitatea economică și de mediu, inclusiv documentații tehnico-economice. "

Precum se observă, din nou, proiectele care vor avea prevăzute obiective și activități ce privesc patrimoniul mobil (de ex: colecții muzeale din zonele rurale), patrimoniul imaterial sau patrimoniul natural, vor fi, în actuala formă trimisă comisiei de către minister, neeligibile.

La pagina 320, din același document-fișă trimisă comisiei, sunt descrise comparativ acțiunile pe patrimoniu, atât prin FEDR cât și prin FEADR, astfel:

"FEDR va sprijini restaurarea, protecția și valorificarea (prin turism) a patrimoniului UNESCO și a celui cultural național (grupa A), respectiv a patrimoniului cultural local din mediul urban (grupa B).

FEADR va susține investiții asociate cu păstrarea, conservarea și renovarea patrimoniului cultural local din mediul rural." Așadar, observăm că prin FEDR se sprijină restaurarea, protejarea dar și valorificarea patrimoniului în schimb, prin FEADR, se sprijină doar investiții pentru păstrare, conservare și renovare fără a continua cu posibile inițiative de valorificare a acestuia.

Vă stăm la dispoziție pentru întrebări și discuții:

Raluca Pop, raluca.pop@m3culture.ro, 0744.399.767

Bogdan Alto, bogdan.alto@gmail.com, 0721.326.264

Coaliția ONG pentru PNDR, coalitia.ong.pndr@gmail.com

Semnatari:

Asociația LEADER "Csík" Egyesület Manager Mátéffy Mária

Asociația GAL Microregiunea Hârtibaciu Președinte - Bârsan Ilarion

Asociația VIRA - președinte Andrei Craciun

Asociația Village Life - președinte Alexandra Vasiliu

Muzeul Taranului Roman

Fundatia ProPatrimoniul

Fundatia Mihai Eminescu Trust

Asociația Monumentum și Rețeaua Colecțiilor și Muzeelor Etnografice Sătești Particulare din România

Societatea de Antropologie Culturală din România

Fundatia DALA

Asociația 37

Asociația ATU

Institutul Intercultural din Timisoara

Asociația culturala MetruCub

Muzeul orasenesc Avrig - director Maria Grancea

GAL MOVILA LUI BURCEL - director Sorin Masievici

Asociația GAL PODGORIA PANCIU - Violeta Chiriac

Asociația G.A.L Delta Dunării - director George Rosca

Grupul de Acțiune Locala Mara-Gutai, Maramures - director Ioan Borlean

GAL „Valea Siretului” - responsabil administrativ SIngher Magda Cristina

GAL Sudolt - președinte Valentin Mitrica

GAL Bucovina de Munte - Oana Morosan

Grupul de Acțiune Locala "COLINELE MOLDOVEI" - director Irina URSU

GAL Valea Prutului (com. Popricani, jud. Iasi)

Organizația Hutul-Eko (com. Brodina, jud. Suceava)

Asociația Târnava Mică Bălăușeri-Sărățeni - director Borbély Ema

Asociația Microregională Târnava Mică Bălăușeri-Sovata

Asociația Culturală Seprodi Janos de Chibed

Asociația GAL Podu Inalt Vaslui - director Irina Sadici

Asociația GAL Dealurile Tarnavelor - director Florentina Calugar

Asociația LEADER Valea Nirajului - asistent manager Keresztesi Kinga

Asociația de prietenie Hodosa - Venerque

Asociația Pro Pasareni Backamadarasert Egyesulet

Asociația pentru Eremieni și Drojdii

Asociația Pro Troita 2004 - Szentharomsagert Egyesulet

Asociatia Titan

Asociatia Benedek Elek

Asociatia Bekecs

Asociatia Celeritas

Asociatia Focus Eco Center

Asociatia Corala Bocskai Istvan Dalkar

GAL Colinele Buzaului - reprezentant legal Socol Dumitru

Asociatia GAL "ARCUL TÂRGOVIȘTEI" - director Vladulescu Vilia Cristina

GAL Timis Torontal Barzava - presedinte Duta Gheorghe

GAL ECB - director Georgeta Bisocanu

GAL Triplex CONFINIUM - director Zsolt Demeter